

ZAPISNIK

sa 17. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 28. februara 2022. godine

Sjednica je počela u 10 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e član/ice Odbora: Danijela Đurović, Jelena Božović, Budimir Aleksić, Vesna Pavićević, Dragica Sekulić i Suzana Pribilović.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ice Odbora: Tamara Vujović, Zdenka Popović, Maksim Vučinić, Bogdan Fatić i Aleksandra Vuković.

Sjednici su prisustvovali/e: dr Branislav Radulović, senator Državne revizorske institucije, Jadranka Delibašić, državna revizorka – rukovoditeljka Odjeljenja za razvoj revizije uspjeha, mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, dr Milena Lipovina-Božović, državna sekretarka u Ministarstvu ekonomskog razvoja, Olivera Vukajlović, v.d. direktorice Direktorata za unapređenje konkurentnosti u Ministarstvu ekonomskog razvoja, Bojan Paunović, generalni direktor Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Paško Pehar, politički službenik u Delegaciji Evropske unije, Marija Šuković, šefica Sekretarijata Savjeta za konkurentnost, Marija Dragojević, konsultantkinja za pravna pitanja u Sekretarijatu Savjeta za konkurentnost, Slavica Striković, izvršna direktorica NVO „Ženska akcija“, Ana Milutinović, šefica Vestminsterske fondacije za demokratiju, Bojana Bulut, rukovoditeljka Parlamentarne budžetske kancelarije i predstavnici/e sekretarijata Odbora za ekonomiju, finansije i budžet.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći dnevni red:

RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE U CRNOJ GORI I ULOGA DRŽAVNE REVIZORSKE INSTITUCIJE

Predsjednica Odbora Božena Jelušić u uvodnim napomenama, podsjetila je na mišljenje Odbora povodom razmatranja Predloga zakona o budžetu za 2022. godinu gdje je konstatovano da Odbor pozdravlja započete aktivnosti na uvođenju rodno odgovornog budžetiranja i da je neophodno nastaviti sa aktivnostima na orodnjavanju programskog budžeta, te da je potrebno da se u samom dokumentu nađu jasnije smjernice kako će pojedine potrošačke jedinice sprovoditi politike iz oblasti rodne ravnopravnosti, ali i kako se on može pratiti sa aspekta rodno osjetljivog budžetiranja. Programski budžet će značajno olakšati primjenu rodno odgovornog budžetiranja, kroz inpute koji će, između ostalog, dati smjernice o njegovom sprovođenju i ukazati na vezu između budžeta i srednjoročnog plana i prioriteta Vlade.

Dr Branislav Radulović, senator Državne revizorske institucije, je saopštio da je Državna revizorska institucija u okviru svog Godišnjeg plana revizija za 2022. godinu uvrstila reviziju Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori kao i reviziju Uspješnost sprovođenja Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke. U toku revizije pažnja će se posvetiti i tome da li se pravni akti koji definišu ovu oblast implementiraju u praksi i da li institucije prilikom njihovog sprovođenja nailaze na poteškoće, identifikuju li nedostatke i unapređuju li implementaciju propisa, da li su propisi potpuni, koje nove strateške i operativne akte je potrebno donijeti, te da li su postojeći bili predmet ažuriranja. Rodna revizija takođe istražuje da li definisani indikatori za mjerenje napretka u određenoj politici, programu, projektu ili usluzi uključuju rodnu perspektivu. Ona služi da identifikuje kritične nedostatke i izazove za sprovođenje rodne ravnopravnosti unutar institucija i organizacija, preporučuje načine

njihovog rješavanja i predlaže moguća poboljšanja i inovacije. Prema Evropskom institutu za rodnu ravnopravnost, rodna revizija je procjena u kojoj mjeri je rodna ravnopravnost efikasno institucionalizovana u politikama, programima, organizacionim strukturama i postupcima i odgovarajućim budžetima. Naglasio je da je veoma važna uloga Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, kako bi se na kvalitetan način uvelo rodno odgovorno budžetiranje. Podsjetio je na činjenicu da rodno odgovorno budžetiranje ne predstavlja odvojen budžet za muškarce i žene, i da to nije prebrojavanje zaposlenih u javnom sektoru. Od 2020. godine donijet je niz propisa koji predstavljaju početne aktivnosti u pravcu uvođenja rodno odgovornih lokalnih politika, uključujući i rodno odgovorno budžetiranje. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja donijelo je Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave koje uključuje i rodnu dimenziju. Savjet za konkurentnost pripremio je Priručnik za procjenu propisa na rodnu ravnopravnost, što predstavlja značajnu aktivnost ka orodnjavanju politika na centralnom i lokalnom nivou. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je već usvojilo Uputstvo za pripremu srednjoročnog bužetskog okvira, Uputstvo za pripremu budžeta za narednu fiskalnu godinu, kao i dva priručnika - Priručnik za programski budžet i Priručnik za srednjoročni budžetski okvir. Svi ovi akti sadrže jasne smjernice kako u strukturu programskog budžeta uvesti i rodno odgovorno budžetiranje. Indikatori i ciljevi su postavljeni u okviru srednjoročnog plana kako bi bili održivi, a kroz informacioni sistem se može pratiti i rodno odgovorno budžetiranje i rodno odgovorna potrošnja javnih sredstava.

Državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović saopštio je da je pitanje postizanja pune zaštite ljudskih i manjinskih prava, kao i rodne ravnopravnosti jedan od zacrtanih ciljeva za postizanje pune demokratije i vladavine prava i za punopravno članstvo u EU. Kroz usvajanje četiri strateška dokumenta od 2013. godine i njihovim sprovođenjem, država je preduzela konkretne korake na dostizanju višeg stepena ravnopravnosti. Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti 2021-2025, Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore i Programom rada Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2022. godinu jasno su definisane aktivnosti i mjere Direkcije za poslove rodne ravnopravnosti, usmjerene za unapređenje rodne ravnopravnosti, nosioci tih mjera kao i izvori finansiranja za sprovođenje svih mjera. Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost (NSRR) 2021-2025 sa Akcionim planom 2021-2022, koju je Vlada usvojila u julu 2021. godine ima za cilj da usmjeri aktivnosti države kroz konkretne mjere za postizanje rodne ravnopravnosti do 2025. godine u procesu pristupanja Crne Gore EU i sa jasno definisanom vizijom strateškim i operativnim ciljevima i indikatorima u pravcu postizanje pune rodne ravnopravnosti. Ukazao je da se od 2020. godine uvode propisi koji predstavljaju početne aktivnosti u pravcu uvođenja rodno odgovornih fiskalnih politika, uključujući i rodno odgovorno budžetiranje. Posebno je istakao aktivnosti nevladinih organizacija koje svojim kapacitetima pomažu institucionalnim mehanizmima. Njihova podrška se zasniva kroz realizaciju 21 projekta za oblast rodne ravnopravnosti koji su kroz sektorske analize u 2022. podržani sa 250.000€.

Bojan Paunović, generalni direktor Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, saopštio je da je poznavanje rodno odgovornog budžetiranja u državnim institucijama raznoliko, te da su neophodne intenzivne edukacije u državnim institucijama kako bi se ova oblast dodatno približila i adekvatno razumjela. Saopštio je da je programom rada Vlade Crne Gore za ovu godinu planirana izmjena Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i da će rodno odgovorno budžetiranje kroz podzakonske akte biti dodatno razrađeno. Ukazao je da su u toku pripreme završnog računa budžeta za 2021. godinu, kao i izvještaj o izvršenju programskog budžeta u kojem će biti sadržane aktivnosti na rodno odgovornom

budžetiranju onih institucija koje su te aktivnosti prepoznale. Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja definiše obavezu Ministarstva finansija i socijalnog staranja da propiše obrasce na osnovu kojih će se vršiti izvještavanje političkih subjekata o utrošenim sredstvima. Istakao je da ne postoji obaveza Ministarstva da propiše poseban obrazac za izvještavanje o budžetskim sredstvima koja su opredjeljena za redovno finansiranje ženskih organizacija u političkim subjektima čiju će kontrolu namjenske potrošnje sprovesti Državna revizorska institucija. Mišljenja je da zakon ima određene nejasnoće i da ga je potrebno mijenjati kako bi se odredbe precizirale.

Dr Milena Lipovina-Božović, državna sekretarka u Ministarstvu ekonomskog razvoja, saopštila je da je Ministarstvo ekonomskog razvoja među prvima uvelo politiku rodno odgovornog budžetiranja i prepoznalo značaj ženskog preduzetništva za dalji ekonomski razvoj. Ukazala je da postoji razlog za određenu zabrinutost kada je u pitanju neracionalna upotreba ljudskog kapitala i rodne dimenzije za razvoj. Saopštila je da od ukupnog broja nezaposlenih oko 58% čine žene i da postoji evidentna rodna segregacija na tržištu rada i da su žene i dalje nesrazmjerno zastupljene u pojedinim oblastima. Istakla je da je neophodno sistemski, kroz zakonska rješenja, strateška dokumenta, programe i mjere podrške povećati učešće žena u preduzetništvu. Vlada Crne Gore je u cilju prevazilaženja rodnog jaza u ekonomiji usvojila Strategiju za razvoj ženskog preduzetništva 2021-2024. Programom za unapređenje konkurentnosti koji se implementira petu godinu zaredom, jasno je definisan procenat podrške koje imaju žene preduzetnice koje apliciraju za ovaj program i značajno je veći u odnosu na muškarce. Na početku primjene ovog programa 16% preduzeća je bilo u većinskom ženskom vlasništvu, a sada je 25% što je određeni pomak i pokazuje rezultate implementacije ovog programa. Ukazala je da se žene preduzetnice u većem broju, oko 70%, prijavljuju za nefinansijske programe podrške, kao i da traže mnogo manje sredstava. Tokom 2020. godine 25% svih odobrenih sredstava dodijeljeno je ženama, dok je 2021. godine taj procenat bio 35%, što pokazuje da je neophodno raditi na dodatnom jačanju samopouzdanja žena u ekonomiji i razvoju njihovih ambicija. Mišljenja je da bi bilo značajno da Državna revizorska institucija uradi reviziju uspješnosti ovog programa, koji je jasno prepoznat kroz programski budžet, iz rodne perspektive. Takođe, saopštila je da će i osnivanje Kreditno garantnog fonda Crne Gore doprinijeti većem učešću žena u biznisu i da će na taj način Vlada Crne Gore, kroz svoje ekonomske politike, inkorporirati rodno odgovorno budžetiranje.

Marija Šuković, šefica Sekretarijata Savjeta za konkurentnost, saopštila je da je rodno odgovorno budžetiranje ključni mehanizam za jednaku distribuciju javnih finansija i istakla spremnost Sekretarijata Savjeta za konkurentnost da nastavi sa podizanjem kapaciteta javnog sektora u ovoj oblasti. Ukazala je da je u cilju dostizanja rodne ravnopravnosti neophodno uvesti rodnu dimenziju u podzakonski akt za RIA obrazac na državnom nivou kao i uvesti rodnu dimenziju u procedure javnih nabavki. Mišljenja je da je neophodno primijeniti definiciju biznisa u vlasništvu žene ISO/IWA 34 i smjernica za njeno korišćenje koje će omogućiti unapređenje ekonomskog osnaživanja žena. Podsjetila je na član 14 Zakona o rodnoj ravnopravnosti kojim je propisano da statistički podaci i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u organima, privrednim društvima i drugim pravnim licima, kao i kod preduzetnika/ca moraju biti iskazani po polnoj pripadnosti i moraju biti dio zvanične statistike u Crnoj Gori i dostupni javnosti u skladu sa zakonom.

U diskusiji su kroz komentare učestvovali/e: Božena Jelušić, predsjednica Odbora, Dragica Sekulić i Suzana Pribilović, članice Odbora, dr Branislav Radulović, senator Državne revizorske institucije, mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava i Slavica Striković, izvršna direktorica NVO „Ženska akcija“. Tokom diskusije konstatovali su da je neophodno dodatno

osnažiti i bolje pozicionirati Direkciju za poslove rodne ravnopravnosti kako bi sva zakonska rješenja koja utvrđuje Vlada imala rodnu komponentu. Takođe, nedostaje podzakonski akt koji je trebalo da donese Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, a tiče se izvještavanja političkih subjekata o raspodjeli budžetskih sredstava za redovno finansiranje ženskih organizacija u političkim subjektima, kako bi Državna revizorska institucija mogla pratiti na koji način su ta sredstva utrošena. Ukazali su da je neophodno napraviti obrasce izvještavanja kako bi se došlo do podataka da li ima eventualnih zloupotreba olakšica za žensko preduzetništvo, u smislu da se određene firme preregistruju na ženu i na taj način apliciraju za veće subvencije. Takođe, u saradnji sa MONSTAT-om i Upravom prihoda i carina, neophodno je uraditi istraživanje o rodnom jazu u platama, što je i standard u razvijenim zemljama. Mišljenja su da bi trebalo uputiti preporuku Vladi Crne Gore da prilikom imenovanja predstavnika državnog kapitala u preduzećima gdje država ima vlasništvo bude 40% žena. Istaknuta je i važnost izmjena Zakona o javnim nabavkama, kako bi se uvela rodna dimenzija u procedure javnih nabavki. Kada se govori o budžetu i rodno odgovornom budžetiranju u Crnoj Gori postoji problem jer se ne razumije koje su potrebe i problemi žena, zato što ne postoje ti podaci. Konstatovano je da je neophodno poboljšati saradnju sa medijima, kada je u pitanju rodno odgovorno budžetiranje, kako bi bili dovoljno senzibilisani za ovu temu.

Sjednica je završena u 12 sati.

Zapisnik sačinila:

Maja Laličić

Samostalna savjetnica III

SEKRETARKA ODBORA

Snežana Grupković,s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA

Božena Jelušić,s.r